

UDK 061.3(47 : 497.13)(047)

Prikaz

Primljeno: 26. I. 1992.

Američki slavisti i Hrvatska

ANDREA FELDMAN

Institut za suvremenu povijest, Zagreb, Republika Hrvatska

Ovo je sažeti prikaz godišnjeg kongresa Američkog udruženja za promicanje slavenskih studija, održanog u studenom 1991. Skup je izuzetnu pažnju posvetio stanju u Hrvatskoj, poglavito agresivnom ratu koji se vodi protiv nje, ali i viziji njezine budućnosti kao slobodne i demokratske zemlje.

Hrvatska i rat koji se u njoj vodi bili su okosnica nekoliko specijaliziranih panela i okruglih stolova u tijeku dvadeset i trećeg godišnjeg kongresa Američkog udruženja za promicanje slavenskih studija (AAASS), najveće organizacije američkih slavista, u Miamiu, Florida, od 22. do 25. studenog 1991. Udruženje za hrvatske studije, društvo koje djeluje unutar AAASS na promicanju akademskog interesa za hrvatsku kulturu, organiziralo je nekoliko panela, od kojih je najveću pažnju publike izazvala rasprava posvećena razvoju trenutačne situacije i ratu u Hrvatskoj. Panel pod naslovom »Dezintegracija Jugoslavije« okupio je nekoliko američkih stručnjaka za različita područja. Raspravu je otvorio profesor Ivo Banac sa sveučilišta Yale iznijevši činjenice o ratu u Hrvatskoj i problemima koje ta situacija postavlja pred političku javnost Zapada. Banac je izložio tezu o napadu na Hrvatsku kao neizbježnom rezultatu Miloševićeve politike koja svoj cilj vidi u formiranju, kako to kaže i službeni Beograd, »Sjedinjenih država Srbije«. Osim što je neizvediv, taj Miloševićev plan zamišlja Srbiju ne kao demokratsku zemlju, već kao diktaturu. Borba Srbije za nove granice, nauštrb Hrvatske, ali i drugih republika, bez obzira na suprotstavljanje internacionalne zajednice, izraz je duboke unutrašnje krize srpskog društva, i u krajnjoj će situaciji dovesti do građanskog rata u samoj Srbiji. Stoga je profesor Banac posebnu pažnju posvetio nekolicini srpskih intelektualaca (Đurić, Bogdanović, Kovač, David) kojima ne nedostaje hrabrosti i vizije da destrukciji Miloševića i Jugoslavenske armije suprotstave zahtjeve za poštivanje granica i odgovornu antiratnu politiku.

Iako u posljednje vrijeme rijetko eksploatirano, pitanje je Kosova, kao i uvijek, izazvalo burne reakcije. Profesor Elez Biberaj, suradnik »Glasa

Amerike«, iznio je kratku kronologiju represije nad Albancima na Kosovu od 1981. godine do danas. Njegovo je predavanje naznačilo nekoliko mogućnosti rješavanja »kosovskog pitanja«, prema tome hoće li se politička situacija u Jugoslaviji razvijati u smjeru konfederacije ili raspada zajednice. U prvom slučaju, Kosovo bi moralo postati republika, kao sve ostale republike, a u slučaju definitivnog raspada jugoslavenske zajednice otvorena je opcija ujedinjenja s Albanijom. Represija vojske i Srbije na Kosovu od 1987. naovamo, i identičan odnos prema kosovskom pitanju i Miloševića i najvećeg dijela srpske opozicije, naročito su pridonijeli ideji ujedinjenja s Albanijom. Sigurno je da bi, zaključio je Biberaj, »Velika Srbija« koja bi uključivala albansku populaciju bila trajno nestabilna država. Stoga je o slučaju Kosovo hitno potrebna internacionalna konferencija koja bi, uz kompromise s obiju strana, morala dovesti do zajedničkog dogovora.

Posebnu pažnju kongresa izazvala je prisutnost dr. Savke Dabčević-Kučar, predsjednice Hrvatske narodne stranke, koja je održala zapaženo predavanje o ratu u Hrvatskoj i hrvatskoj opciji za demokratsko i slobodno društvo. Dr. Dabčević-Kučar suprotstavila se shvaćanjima, naročito raširenim na Zapadu, kako je rat u Hrvatskoj u osnovi etnički sukob. Argumenti kojima je to pobijala bili su da se rat vodi isključivo na teritoriju Hrvatske, da Jugoslavenska armija podržava samo Srbiju, te da je taj brutalan rat, u kojemu Armija ne poštuje međunarodne konvencije ratnog prava, usmjeren isključivo protiv civilnog stanovništva Hrvatske. Dr. Savka Dabčević-Kučar izložila je i viziju budućnosti Hrvatske kao slobodne i demokratske zemlje. Kako je Hrvatska tek u procesu stjecanja međunarodnog priznanja i formiranja kao pravna država, incidenti kao što su onaj s hapšenjem Dobroslava Parage izuzetno ometaju proces demokratizacije i posebno su kontraproduktivni.

Budući da je kongres izuzetna prilika da se sretnu svi članovi, godišnji sastanak Udruženja za hrvatske studije održan je u elitnom Klubu bankara u Miamiu uz govore organizatora skupa Jure Šutije, dr. Ive Banca i dr. Savke Dabčević-Kučar. Profesor dr. Ivo Banac, novi predsjednik Udruženja i svakako najistaknutija ličnost američke kroatistike, upozorio je na mjesto koje pripada intelektualcima u obnovi hrvatskog društva: »Hrvatska se danas bori, po treći put u ovom stoljeću. Kako hrvatski intelektualci u tome mogu pomoći? Hrvatskoj danas treba pomagati samo istinom, znanstvenošću i otvorenošću. Kao što je prije nekoliko dana u Londonu rekao oxfordski profesor Norman Stone — odnos prema Hrvatskoj danas je ispit istinoljubivosti.« Sazrelo je jedno novo vrijeme, na američku akademsku scenu stupili su novi, mladi ljudi, postdiplomanti, čak i redoviti studenti, neki hrvatskog porijekla, ali i Amerikanci koji su odlučili da svoje profesionalne interese usmjere na proučavanje Hrvatske. Njima, ali i Hrvatskoj, profesor Banac namjerava pomoći na način koji smatra najproduktivnijim: »Hrvatska danas nije samo žrtva, ona je i društvo u kojem se grade demokratske ustanove. Tako i mi sa svoje strane moramo stvarati nove ustanove, časopise, katedre, čak i institute. To neće biti lako, ni brzo, ni jeftino, ali to ćemo učiniti, jer je to način na koji ćemo najprimjerenije, riječju Ante Starčevića, ispuniti svoje držanstvo prema Hrvatskoj.« U nastavku skupštine izabran je, uz profesora

Banca, i novi upravni odbor u koji su ušli: profesor ekonomije dr. Josip Bombelles sa sveučilišta John Carroll, profesor ekonomije i banjarstva sa sveučilišta Florida International Jure Šutija, te profesor hrvatskog jezika i književnosti Vinko Grubišić sa koledža Waterloo u Kanadi. Profesorica dr. Elinor M. Despalatović, stručnjak za hrvatsku nacionalnu povijest sa Connecticut College u New Londonu, obavljat će poslove tajnice, a advokat Tia Paušić iz Washingtona brinut će o financijama Udruženja. Nada je Udruženja za hrvatske studije da će u narednim godinama okupiti brojno članstvo i potaknuti nove i zanimljive projekte u istraživanju i prezentaciji raznovrsnih aspekata hrvatske kulture.

SUMMARY

AMERICAN SLAVISTS AND CROATIA

This represents a summary of the American Association for the Advancement of Slavic Studies (AAASS) annual meeting held in November 1991. The gathering devoted a special attention to the situation in Croatia, especially to the war waged against her, but also to her future as an independent democratic state.